

Vplyv etiky na kvalitu poskytovania sociálnych služieb

The effect of ethics on the quality of the provision of social services

Eva Dirgová, Soňa Ďurčanská

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, n.o. Inštitút bl. Z. G.

Mallu Košice

Komunitné centrum sociálnych služieb Košice

Recenzent/Review: doc. PhDr. Zlata Ondrušová, PhD.

doc. PhDr. Ing. Lýdia Lešková, PhD.

JUDr. Anna Burdová, PhD.

Submitted/Odoslané: 20. 09. 2024

Accepted/Prijaté: 22. 10. 2024

Abstrakt: Cieľom príspevku bolo zistiť, či oblasť etiky v sociálnej práci skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb v zariadení. Následne sme zisťovali, či sociálny pracovník po porušení etického kódexu podlieha určitým sankciám. Po naštudovaní teoretických poznatkov sme si stanovili hypotézy a následne sme prostredníctvom kvantitatívneho výskumu dotazníkovou metódou mapovali nami stanovené hypotézy.

Kľúčové slová: etika, sociálna práca, sociálne služby, etický kódex

Abstract: The aim of the article was to find out whether the field of ethics in social work improves the quality of life for recipients of social services in the facility. Subsequently, we found out whether a social worker is subject to certain sanctions after violating the code of ethics. After studying the theoretical knowledge, we established hypotheses and

subsequently, through quantitative research, using the questionnaire method, we mapped the hypotheses established by us.

Key words: ethics, social work, social services, code of ethics

Úvod: V tomto príspevku si rozoberieme vplyv etického kódexu na kvalitu poskytovaných sociálnych služieb v zariadení, ako ovplyvňuje nielen sociálneho pracovníka a prijímateľa sociálnej služby ale aj vzťah medzi nimi.

Sociálna práca je neustále prítomná vo všetkých aspektoch ľudského života. Sociálne služby sa poskytujú rôznymi formami, my sa zameriame na zariadenie sociálnych služieb. Prioritou zariadenia sociálnych služieb je poskytnúť sociálnu pomoc fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby. V zariadení sociálnych služieb sa

poskytujú odborné, obslužné a ďalšie činnosti, ako napríklad:

- pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby,
- sociálne poradenstvo,
- sociálna rehabilitácia,
- ošetrovateľská starostlivosť.
- stravovanie,
- ubytovanie,
- upratovanie
- údržba šatstva,
- záujmová činnosť,
- pracovná terapia a pod.. (Kozoň 2009)

Prijímatelia sociálnych služieb v zariadeniach sú závislí na práci a starostlivosti sociálnych pracovníkov, preto je stále dôležitejšie, aby títo pracovníci mali schopnosti správne diagnostikovať potreby prijímateľov sociálnych služieb a na základe toho zvoliť a aplikovať vhodné metódy. Pri aplikovaní týchto metód by sa mali riadiť zásadami etického kódexu. (Kuffová 2011)

Základom pomáhajúcich profesií, vrátane sociálnej práce, je práca s ľuďmi, a preto sa etické otázky stávajú neoddeliteľnou súčasťou ich činností. Hodnotenie a následná intervencia života prijímateľa sociálnej služby, všetkého, čo prežil, čo ho priviedlo k tomu, že sa stal prijímateľom sociálnej služby, je potrebné posudzovať nielen z hľadiska celkového kontextu jeho života, ale aj z etických princípov, ktoré sú základom práce sociálneho pracovníka s prijímateľom sociálnej služby. Sociálna práca v zariadení

sociálnych služieb je neoddeliteľnou súčasťou starostlivosti o človeka, ktorý je závislý od poskytovania služieb. Tento prijímateľ sociálnej služby je považovaný za rizikového, pretože sa nachádza v akútnom stave ohrozenia svojho vlastného sociálneho bezpečia, ako aj bezpečnosti ostatných a sociálneho prostredia. Základom riešenia danej situácie je práca so vzťahom, dôverou a rozvojom predpokladov a schopností prijímateľa sociálnej služby na sebaurčenie. Cieľom je zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv a dôstojného života prostredníctvom intervencie a aplikácie základných a špecializovaných metód. V zariadení sociálnych služieb, kde sa sociálny pracovník denne stretáva s náročnými ľudskými osudmi, má často rozhodujúci vplyv na život prijímateľov sociálnych služieb a vstupuje do najintímnejších medziľudských vzťahov. Pre prijímateľa sociálnych služieb je dôležitá dôvera, pocit, že je potrebný aj napriek telesnému, mentálnemu postihnutiu či starobe, potrebuje cítiť zo správania pomáhajúceho teda sociálneho pracovníka svoju vlastnú hodnotu. V dôsledku toho je individualizácia čiže uznanie jedinečnosti každého človeka, jednou z hodnôt, ktoré sociálni pracovníci vo svojej práci presadzujú. Vedie k personalizovanému prístupu bez zaujatosti a stereotypov. Vyjadrenie pocitov je uznanie práva prijímateľa sociálnej služby na slobodné vyjadrenie všetkých potrieb, želaní a emócií, aj vrátane tých negatívnych. Empatiu chápeme

ako pokus pochopiť jeho myšlienky, problémy a okolnosti. Nemoralizujúce, nehodnotiace zmýšľanie sociálneho pracovníka je dôležité pre samotné hodnotenie správania a postojov prijímateľa sociálnych služieb. Je neprípustné aby sa na neho kládla vina. Uznanie prijímateľa sociálnej služby pre to, kým je, aj s chybami, toto akceptovanie podporuje prijímateľovu hodnotu a dôstojnosť. Rešpektovanie slobody prijímateľa sociálnej služby pri rozhodovaní a výbere možností je to, čomu hovoríme sebaurčenie. V zariadení sociálnych služieb je potrebné zachovať schopnosť prijímateľa slobodne a konštruktívne si zvoliť intervencie, techniky. Tieto predpoklady sú však obmedzené pokročilým vekom, chorobami ako demencia a duševné choroby a postihnutím. Sociálni pracovníci teda majú kontrolu nad ich obmedzenou alebo zníženou schopnosťou rozhodovať sa. Preto sa sociálni pracovníci sami rozhodujú, ako s nimi najlepšie pracovať a zároveň viesť svojich prijímateľov k najvyššej možnej úrovni nezávislosti. (Labáth 2004)

V zariadení sociálnych služieb je dôležitým základným predpokladom práce s prijímateľom, ľudský vzťah. Tento vzťah je špecifický a jeho formovanie závisí od osobnosti prijímateľa. Prijímateľ potrebuje primerané správanie sociálneho pracovníka, ktorý musí mať jasne vymedzené hranice, aby chránil seba aj prijímateľa sociálnych služieb pred poškodením jednej alebo druhej strany.

Vzťahy medzi sociálnymi pracovníkmi a prijímateľmi založené na nejasných viacnásobných vzťahoch môžu mať až deštruktívny vplyv. (Kozoň 2009)

Základom práce sociálneho pracovníka s prijímateľom je práca sociálneho pracovníka s dôstojnosťou prijímateľa, chápeme ju ako vyjadrenie predstavy o osobnej a sociálnej hodnote jedinca. Predpokladom je rešpektovanie jedinečnosti človeka s právom na osobnú autonómiu v oblasti realizácie osobných hodnôt a sebarealizácie. Vychádza z identifikácie silných stránok jednotlivca a práva na rozhodovanie o vlastnej sociálnej situácii. Prijímateľovi je navrhnutá možnosť spolupráce so sociálnym pracovníkom pri riešení danej sociálnej situácie. Zároveň zahŕňa aj stanovenie hraníc starostlivosti, aby nedošlo k zneužitiu starostlivosti na úkor prijímateľa, nediskrimináciu a neuprednostňovanie jedného prijímateľa pred druhým. Stanovenie hraníc zabezpečuje poskytnutie pomoci a starostlivosti každému bez akéhokoľvek prejavu diskriminácie alebo vylúčovania. Práca sociálneho pracovníka v zariadení sociálnych služieb je ovplyvnená štátnou sociálnou politikou, poslaním a charakterom inštitúcie, ako aj právnymi normami a všeobecnou morálkou, čo tiež predstavuje akési limity na sebaurčenie prijímateľa. Práca sociálneho pracovníka pri práci s prijímateľom v zariadení sociálnych služieb vyžaduje vysokú morálnu vyspelosť sociálneho pracovníka. Poznanie etických

princípov, etického kódexu a hodnotovej základne sociálnej práce pomáha sociálnemu pracovníkovi správne vyriešiť etický problém a dáva mu väčšiu istotu pri vykonávaní svojej profesie, realizácii intervencií a aplikovaní metód. Vytvára skutočný morálny profil sociálnej práce. Ľudský prístup, dôveryhodnosť, zodpovednosť, zachovávanie dôstojnosti a skutočný záujem o prijímateľa sociálnej služby vedú k tomu, aby sa prijímateľ v zariadení sociálnej starostlivosti, cítil dobre. (Mátel 2010)

Profesijná etika je typ aplikovanej etiky. Na profesijnú etiku možno nazerať ako na súbor pravidiel správania, ktoré sa od človeka daného povolania očakávajú pri výkone práce a zároveň mu umožňujú sebareflexiu tejto činnosti. Tie sa prirodzene rozvíjajú spolu s odborom a zabezpečujú tak dôveru v profesionálne jednanie, ako aj s tým súvisiacu dôveryhodnosť danej profesie. (Rapčan 2021)

Etický kódex je oporou pre sociálnych pracovníkov. Výslovné začlenenie starostlivosti o seba do etického kódexu potvrdzuje jej hodnotu a dôležitosť pre odborníkov ako integrálnej súčasti etickej praxe, čím podporuje jej propagáciu a prax. (Grise-Owens, Miller 2021)

Jedným z cieľov etického kódexu môže byť pomoc pri riešení etických problémov a dilem. Ďalším cieľom je štandard profesionálneho správania medzi odborníkmi konkrétnej profesie a ako posledný cieľ sa uvádza

formovanie profesijnej zodpovednosti a vytvorenie systému a mechanizmu riadenia a kontroly tejto zodpovednosti. (Barnsley 2020)

Kódex spomína aj povinnosť pracovníkov postarať sa o seba profesionálne a osobne, v etickom princípe dôveryhodnosti, kde poukazuje na úlohu starostlivosti o seba pri uvedomovaní si, ako osobné ťažkosti ovplyvňujú pracovníkov a ich profesionálnu prax. (Powers, Engstrom 2021)

Kódex povzbudzuje pracovníkov, organizácie a pedagógov, aby sa zapojili do starostlivosti o seba. (NASW 2021)

Riziko etického kódexu spočíva v tom, že môže predstavovať len formu záväzku, ktorý musí byť splnený, hodnoty a princípy by mali byť pracovníkom blízke a osobné a mali by sa odraziť aj v ich osobnom živote, nielen v profesii. Problémy môžu často nastať aj pri samotnej tvorbe kódexov, kedy môžu byť v niektorých oblastiach sporné a ťažko definovateľné či popísané. Pri vytváraní etického kódexu je preto potrebná jednoznačnosť znenia, aby sa predišlo nesprávnemu výkladu. Viacerí autori sú ku kódexom kritickí, poukazujú na dôležitosť vnútornej dispozície človeka pred vonkajšími pravidlami a určité obmedzenie spojené s univerzálnosťou a nedosiahnuteľnosťou, ktoré môže viesť k frustrácii zamestnancov. (Reamer 2023)

Jeden zo základných spôsobov, ako zistiť, či prijímatelia sociálnych služieb, žijú v dobrých podmienkach, je hodnotenie kvality

sociálnych služieb. Hodnotenie kvality sociálnych služieb nám umožňuje zistiť, aké nedostatky existujú v poskytovaní sociálnych služieb. Týmito výstupmi nám dáva príležitosť prispievať k ich zlepšeniu. Cieľom je, aby ľudia, ktorí tieto služby prijímajú, čiže prijímatelia sociálnych služieb, boli skutočne spokojní. Sociálne služby sú nástrojom, ktorý môže zlepšiť sociálne prostredie každého jednotlivca, uspokojiť jeho potreby a následne dokáže prispieť k morálnym hodnotám spoločnosti. (Šrenkel 2012)

Cieľ výskumu: Cieľom výskumu bolo zistiť, či uplatňovanie etického kódexu v zariadení sociálnych služieb skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb a či po nedodržaní etického kódexu je sociálny pracovník sankcionovaný.

Výskumné hypotézy: V súvislosti s cieľom výskumu sme si stanovili nasledovné hypotézy:

H1 Čím viac sa uplatňuje etický kódex v zariadení, tým viac sa skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb.

H2 Ak sa poruší etický kódex, tak je sociálny pracovník sankcionovaný.

Metódy: V tejto časti sme vykonali kvantitatívny výskum zameraný na preskúmanie aplikácie etického kódexu v praxi sociálnych pracovníkov v vybraných zariadeniach sociálnych služieb, ako aj na kvalitu života prijímateľov sociálnych služieb v súvislosti s uplatňovaním tohto kódexu. Podľa Bačíkovej a Janovskej (2018) sú získané

údaje prezentované formou percentuálneho zastúpenia a priemernej hodnoty. Tento typ výskumu niektorí autori označujú ako prieskum, avšak podľa spomínaných autoriek ide o deskriptívny výskum. Preto v našom príspevku budeme používať termín výskum. V rámci cieľov nášho príspevku sme aplikovali konkrétne metódy, a to analýzu etiky v praxi sociálnych pracovníkov a autorské dotazníky v rámci výskumnej časti, ktorými sme následne mapovali a porovnávali naše výsledky. Výskum bol uskutočnený prostredníctvom dvoch autorských dotazníkov. Otázky v dotazníku sme formulovali na základe analýzy Etického kódexu sociálneho pracovníka a asistenta sociálnej práce v Slovenskej republike. Otázky v dotazníku boli rozdelené na otvorené, uzavreté a možnosti na výber. Zber údajov prebehol v marci 2024 a zúčastnilo sa ho 118 respondentov. Išlo o 86 prijímateľov sociálnych služieb a 32 sociálnych pracovníkov. Do výskumného súboru sme zaradili sociálnych pracovníkov a prijímateľov sociálnych služieb z konkrétnych troch zariadení sociálnych služieb v okrese Košice, ktoré sme skúmali. Výskumná vzorka pozostávala z príležitostného, nenáhodného výberu.

Výsledky: V nasledujúcej časti budeme prezentovať výber zo zistení zrealizovaného deskriptívneho výskumu, ktorého respondentmi boli prijímatelia sociálnych služieb a sociálni pracovníci. Výskumným cieľom bolo na základe stanovených hypotéz

zistiť, či uplatňovanie etického kódexu skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb, následne sme sa venovali porušeniu etického kódexu sociálnym pracovníkom a či po porušení etického kódexu plynú sociálnemu pracovníkovi sankcie.

Po analýze *H1 Čím viac sa uplatňuje etický kódex v zariadení, tým viac sa skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb.*, ktorú sme si naformulovali na základe teoretických poznatkov podľa Tvrdoňa a kol. (2014), ktorý tvrdí, že poznanie etiky je zásadnou súčasťou profesionálnej činnosti sociálnych pracovníkov. Jeho schopnosť a záväzok konať v súlade s etickým kódexom je základným predpokladom kvality poskytovania sociálnych služieb. Na základe našich zistení si následne potvrdíme/zamietneme hypotézu, ktorú sme stanovili.

Tabuľka 1 H1 Uplatňovanie etického kódexu v zariadení sociálnych služieb

Škála 1 úplne nesúhlasím až 5 úplne súhlasím										
H1	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Otázka č.4	1	1,16	1	1,16	11	12,79	50	58,13	23	26,74
Otázka č.5	2	2,32	1	1,16	13	15,11	41	47,67	29	33,72
Otázka č.6	1	1,16	2	2,32	11	12,79	32	37,20	40	46,51
Otázka č.7	1	1,16	3	3,48	11	12,79	43	53,48	28	32,55
Otázka č.9	0	0	0	0	10	11,62	43	50,01	33	38,37
Otázka č.10	0	0	5	5,81	8	9,30	38	44,18	35	40,69
Otázka č.11	0	0	3	3,48	11	12,79	29	33,72	43	50,01
Otázka č.12	0	0	5	5,81	13	15,11	44	51,16	24	27,90

Zdroj: autor

Tabuľka 1 prezentuje výber otázok a výsledky z autorského dotazníka zameraného na prijímateľov sociálnych služieb. Prostredníctvom výskumu sme zistili, či uplatňovanie etického kódexu skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb v zariadení. Znenie otázok v rámci našej problematiky, ktoré sú uvedené v Tabuľke 1, je nasledovné: otázka č. 4 „Sociálny pracovník sa zaujíma o mňa a aspekty okolo mňa.“, otázka č. 5 „Sociálny pracovník sa ku mne správa slušne a taktne.“, otázka č. 6 „Sociálny pracovník mi je nápomocný a pomáha mi.“, otázka č. 7 „Sociálny pracovník mi pomáha bez predsudkov.“, otázka č. 9 „Sociálny pracovník so mnou komunikuje

slušne.“, otázka č. 10 „Sociálny pracovník ma neodsudzuje na základe farby pleti, národnosti, etnicity, kultúry a spirituality.“, otázka č. 11 „Sociálny pracovník rešpektuje moju individualitu.“, otázka č. 12 „Sociálny pracovník rešpektuje moje záujmy a potreby.“. Tieto otázky sú zakomponované v autorskom dotazníku zameranom na prijímateľov sociálnych služieb. Najviac respondentov označilo na škále stupeň 4 označený zelenou farbou v Tabuľke 1, čo predstavuje odpoveď súhlasím. V Tabuľke 1 je zobrazená 5 stupňová škála od 1 do 5. Stupeň 1 až 2 je označený červenou farbou, čo predstavujú odpovede úplne nesúhlasím a nesúhlasím. Žltou farbou je označený stupeň 3, čo predstavuje neutrálnu odpoveď. Zelenou farbou sú označené stupne 4 až 5, čiže súhlasím a úplne súhlasím. Priemerné skóre respondentov bolo 4,19, čo predstavuje odpoveď súhlasím. **Môžeme teda na základe našich zistení povedať, že hypotéza sa nám potvrdila.**

Ako ďalšiu si rozanalyzujeme *H2 Ak sa poruší etický kódex, tak je sociálny pracovník sankcionovaný*. Matél a kol. (2014) tvrdí, že za nedodržanie etického kódexu sociálnym pracovníkom, je možnosť použitia sankcie. Problémom je však, keď má etický kódex iba odporúčací charakter a nie je súčasťou legislatívy danej krajiny. Na základe týchto poznatkov sme si stanovili hypotézu. Podľa našich zistení potvrdíme/zamietneme hypotézu, ktorú sme stanovili.

Tabuľka 2 H2 Porušenie etického kódexu

Otázka č.16	f	%
1 úplne nesúhlasím	6	18,75
2 nesúhlasím	8	25,00
3 neutrálne	14	43,75
4 súhlasím	3	9,375
5 úplne súhlasím	1	3,125
spolu	32	100

Zdroj: autor

Tabuľka 2 prezentuje výber otázky č. 16 a výsledky z autorského dotazníka zameraného na sociálnych pracovníkov. Prostredníctvom výskumu sme zistili, či každý sociálny pracovník, ktorý nedodrží etický

kódex, je sankcionovaný. Na zistenie našich výsledkov sme použili autorský dotazník zameraný na sociálnych pracovníkov, kde sme položili otázku, ktorá znie nasledovne „Po nedodržaní etického kódexu som bol

sankcionovaný.“ Respondent mal v rámci odpovede na výber z numerickej škály 1 až 5, pričom 1 predstavuje úplne nesúhlasím a naopak 5 úplne súhlasím. Podľa Tabuľky 2 vidíme, že celkovo na túto otázku odpovedalo 32 respondentov. 43,75 % respondentov však označilo stupeň škály 3. Priemerné skóre respondentov bolo 2,95, čo predstavuje neutrálnu odpoveď. **Na základe zistení môžeme povedať, že hypotéza sa nám nepotvrdila.**

Diskusia: V súvislosti s našim výskumom, kde sme sa zamerali na uplatňovanie etického kódexu v zariadeniach sociálnych služieb a následne sme tvrdili, že jeho uplatňovanie skvalitňuje sociálne služby vo vybraných zariadeniach, môžeme spomenúť aj výskum podľa Singha a kol. (2018), ktorí tvrdia, že etický kódex je dôležitým prvkom etického programu. Až 78% respondentov uviedlo, že vnímajú pozitívne koreláciu medzi etickým kódexom a správaním manažérov v podniku. Zároveň aj samotní manažéri, a to až v miere 83% opýtaných, potvrdili, že etický kódex ma pozitívny vplyv na ich správania sa k zamestnancom, čo ma následne vplyv aj na vyššiu výkonnosť zamestnancov. Ak si predstavíme že sociálni pracovníci sú v tomto prípade manažéri a prijímatelia sociálnych služieb zamestnanci, tak môžeme rovnako tvrdiť, že čím viac sa etický kódex uplatňuje, tým viac ma dopad na kvalitu života prijímateľov sociálnych služieb. Hypotéza sa nám potvrdila.

Kadeková (2010) realizovala deskriptívny výskum v oblasti dodržiavania etického kódexu v organizácii a využiteľnosť stanovených sankcií v etickom kódexe. Výskumu sa zúčastnili zamestnanci dvoch pobočiek, kde na základe výsledkov tvrdí, že etický kódex organizácie sa na oboch pobočkách viac dodržiava ako nedodržiava, takže využitie sankcií na týchto pobočkách nebola nutná. V porovnaní s našim výskumom nájdeme rozdiely, pretože podľa našich výsledkov, kde nám vyšla na škále odpovedí neutrálna odpoveď, nemáme vedomosť, či zamestnanci zariadení majú potrebné informácie k udeľovaniu sankcií po porušení etického kódexu a či po porušení bola niekedy udelená sankcia v týchto zariadeniach. Môžeme teda povedať, že v etických kódexoch zariadenia absentuje udeľovanie sankcií po nedodržaní etického kódexu. Hypotéza sa nám nepotvrdila.

Záver: Etika je nosným bodom pre kvalitné sociálne služby. Preto v spojitosti s našimi výsledkami môžeme konštatovať, že skvalitňuje život prijímateľom sociálnych služieb v zariadení. Podľa našich zistení však nie všetci respondenti súhlasili, že etický kódex určitým spôsobom ovplyvňuje ich život v zariadení, ich odpoveď bola neutrálna, čo možno považovať, že o tom nemajú dostatočnú vedomosť. Podľa nášho výskumu má uplatnenie etického kódexu v praxi sociálneho pracovníka pozitívny dopad a prispieva k zlepšeniu kvality sociálnych

služieb. Avšak v prípade nedodržania etického kódexu zvyčajne neexistujú žiadne sankcie. Na základe našich zistení môžeme konštatovať, že etický kódex v oblasti sociálnej práce zohráva dôležitú úlohu.

Zoznam použitej literatúry:

1. BAČÍKOVÁ, M., a A., JANOVSÁ, 2018. Základy metodológie pedagogicko-psychologického výskumu. Košice: ŠafárikPress. ISBN: 978-80-8152-695-4.
2. BARNSLEY, J., H., 2020. The Social Reality of Ethics. United Kingdom: Routledge. ISBN: 9780367459635.
3. GRISE-OWENS, E., MILLER, J. J., 2021. The Role and Responsibility of Social Work Education in Promoting Practitioner Self-Care. *Journal of Social Work Education*, 57(4), 636-648. [online] [cit. 2024-06-12]. Available from: <https://doi.org/10.1080/10437797.2021.1951414>
4. KÁDEKOVÁ, K., 2010. Culture of organization and ethics in management. [online] [cit. 2024-06-25]. Available from: <https://is.ambis.cz/th/hy68n/?lang=en;id=59371>
5. KOZOŇ, A., 2009. Sociálna práca s rizikovým klientom. Trenčín :

SpoSolnE. 68 s. ISBN 978-80-970121-6-8.

6. KUFFOVÁ, J., 2011. Etika v práci sociálneho pracovníka s klientom v zariadení sociálnej starostlivosti. In: Prohuman. online] [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/etika-v-praci-socialneho-pracovnika-s-klientom-v-zariadeni-socialnej-starostlivosti>
7. LABÁTH, V., 2004. Rezidenčná starostlivosť. Bratislava : OZ SP. 144 s. ISBN 80-89185-03-7.
8. MÁTEL, A., a kol. 2014. Procesné aspekty kreovania a evaluácie etického kódexu sociálnej práce. [online] [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/procesne-aspekty-kreovania-a-evaluacie-etickeho-kodexu-socialnej-prace>
9. MÁTEL, A., 2010. Etická zodpovednosť voči klientom. In: HABURAJOVÁ – ILAVSKÁ. Dni sociálnej práce a InteRRa 8. Nitra : FSV a ZU KF. ISBN 978-80-8094-650-0, s. 162-174.
10. National Association of Social Work, 2021. Read the code of ethics. [online] [cit. 2024-07-05]. Available from: <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>

11. POWERS, M., C., ENGSTROM S., 2020. Radical self-care for social workers in the global climate crisis. *Social Work*, 65(1), 29–37. [online] [cit. 2024-06-25]. Available from: <https://doi.org/10.1093/sw/swz043>
12. RAPČAN, M., 2021. Ethics versus emotions: case studies for health, education and social workers. Czech Republic: Grada. 136 p. ISBN: 9788027130757.
13. REAMER, F., G., 2023. Ethical Standards in Social Work: A Review of the Nasw Code of Ethics. USA: NASW Press. ISBN: 9780871015952.
14. SINGH, J., B.; WOOD, G.; CALLAGHAN, M. et al., 2018. Operationalizing business ethics in organizations. *European Business Review* [online] vol. 30, no. 4, p. 494 - 510, [cit. 2020-10-17]. Dostupné z: (<https://doi.org/10.1108/EBR-05-2017-0101>). ISSN 0955-534X
15. ŠRENKEL, J., 2012. Štandardy kvality a hodnotenie kvality života prijímateľov v zariadeniach sociálnych služieb. In: *Humanum*. 9(2) s. 347 – 361. ISSN: 1898-8431
16. TVRDOŇ, M., a kol., 2014. Etika sociálnej práce. Nitra: UKF. 196 s. ISBN 978-80558-0665-16

Kontakt na autora:

doc. PhDr. Mgr. Eva Dirgová, PhD. DSc.
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce
sv. Alžbety v Bratislave, n.o. Inštitút bl. Z. G.
Mallu Košice, Hlavná 89, 040 01 Slovenská
republika
e-mail: edirgovavssvalzbety@gmail.com
Mgr. Soňa Ďurčanská
Komunitné centrum sociálnych služieb
Košice-Krásna, K majeru 3, 040 18 Slovenská
republika
e-mail: sona.durcanska@kosice.sk